

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2023-09-13

Diarienummer:
KTN-2023-00483

Handläggare:
Ella Tuononen

Samrådsyttrande över detaljplan för del av kvarteret Eskil

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** till plan- och byggnadsnämnden avge upprättat samrådsyttrande avseende detaljplan för del av kvarteret Eskil.

Ärendet

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för del av kvarteret Eskil i samrådsskede 8 augusti–29 september 2023.

Syftet med detaljplanen är att ändra användningen av en byggnad inom kvarteret Eskil. Byggnaden har höga kulturhistoriska värden och med detaljplanen ska ett långsiktigt bevarande av kulturmiljön säkerställas.

Beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Konst och kulturarv inom kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Föredragning

Syftet med detaljplanen är att ändra användningsbestämmelsen av en före detta barnstuga inom fastigheten Fålhagen 15:2 samt att belägga byggnaden med skydds- och varsamhetsbestämmelser för att värna kulturmiljön. Planområdet ligger i området Fålhagen i centrala Uppsala, vid Torkelsgatan och Eskilsgatan. Planområdet angränsar till stadsdelsparken Eskilsparken och till Petterslunds förskola, Uppsalas första barnstuga. Planområdet utgörs av en huvudbyggnad (barnstugan) med en tillbyggnad (loggian). Planområdet ansluter genom loggian till ett flerbostadshus. Samtliga

byggnader uppfördes 1945. Dessa beskrivs mer ingående under rubriken *Kulturarv inom aktuellt planområde*.

Byggnaden ägs av bostadsrättsföreningen Fålhagslund som har för avsikt att stycka av och sälja den del av fastigheten som fram till 2018 använts som förskola. Markanvändningen i gällande detaljplan är "allmänt ändamål" vilket är en äldre beteckning som inte längre används. Den nya detaljplanen ska möjliggöra både användningen förskola och centrumverksamhet.

Kulturarv inom aktuellt planområde

Fastigheten omfattas av riksintresse för kulturmiljövården C 40 A, Uppsala stad. Den är även klassificerad som en kommunal kulturmiljö och barnstugan som en byggnad med mycket högt kulturhistoriskt värde. I detta avsnitt beskrivs byggnadernas tillblivelse, arkitektur och historiska värde översiktligt. För en mer detaljerad beskrivning hänvisas till den antikvariska konsekvensbedömningen som tagits fram i samband med planarbetet (Hille Hus o Historia 2022).

Byggnaderna inom fastigheten Fålhagen 15:2 uppfördes 1945. Under 1940-talet hade Uppsala ett växande behov av pensionärshem, och två nya bostadshus med 88 lägenheter beslutades därför att byggas i kvarteret Eskil. I en flygel i anslutning till det norra pensionärshemmet byggdes barnstugan som också inrymde mödra- och barnavårdscentral. Barnstugan och pensionärshemmet ansluter till varandra med en loggia. Byggnaderna ritades av stadsarkitekten Gunnar Leche. Fram till 2020 har barnstugan använts som förskola och hört till intilliggande Petterslunds förskola. Petterslunds förskola var Uppsalas första kommunala barnstuga och stod färdig 1940.

Fastigheten har genomgått större förändringar två gånger utan att barnstugan påverkats. År 1980 byggdes de två bostadshusen ihop med en länkbyggnad. Under 2016 genomfördes en större omdaning av bostadshusen i samband med att fastigheten omvandlades till bostadsrättsföreningen Fålhagslund. Bostäderna byggdes om invändigt och på fasaden uppfördes loftgångar och balkonger. Nedan följer en kort beskrivning av barnstugan.

Barnstugan är mycket välbevarad och har inte genomgått några omfattande förändringar. Den är uppförd i två våningar inklusive en källarvåning. Källarvåningens fasad är utförd i brun puts och huvudvåningen har en ockragul kulör. Snickerier som dörrar, fönster och takfot är original och målade i brunt. På den södra kortsidan finns en loggia som förbindelse mellan barnstugan och det tidigare norra pensionärshemmet. Bakgrunden är murad i rött tegel. I dag är loggian delvis inbyggd av ett trästaket och ett förråd. Huvudingången till byggnaden är belägen på byggnadens norra gavel. Det finns även en ingång från loggian. På kortsidan och östra långsidan finns trappor ner till källaren. Barnstugans tak är ett pulpettak med bruna takpannor. Högsta punkt är mot Torkelsgatan. Interiört är planlösningen intakt. Ursprungsdetaljer som öppna spisar, trappan innanför entrén och fönsterbräden är i original.

Planområdet ingår i en miljö med sammanhållen bebyggelse som tillkom under perioden 1930 - 1950-talen. Uppsala kommun bedömer att barnstugan har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Kvarteret utgör i sin helhet ett tydligt exempel på stadsplaneringsidealerna som var rådande vid tidpunkten och har tydliga arkitekturhistoriska värden. Byggnaden har även höga social- och samhällshistoriska värden. Den uppfördes som stadens andra barnstuga i kommunal regi. Tillsammans

med intilliggande Petterslunds förskola är barnstugan en symbol för det svenska välfärdssamhällets framväxt med barnomsorg som förutsättning för kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta.

Planförslagets konsekvenser för kulturarvet

Med detaljplanen ska ett långsiktigt bevarande av kulturmiljön säkerställas. Stadsbyggnadsförvaltningen framhåller i planbeskrivningen att det är viktigt att barnstugan och det före detta pensionärshemmet även fortsatt kan läsas tillsammans. Det regleras i detaljplanen genom skydds- och varsamhetsbestämmelser, och byggnaden beläggs med rivningsförbud.

Varsamhetsbestämmelserna reglerar att byggnadens karaktärsdrag vad gäller volym, proportioner, fasad och takutformning, fasadmaterial, fönster och dörrar, loggians innertak, material och materialbehandling, färgsättning samt detaljer ska likna de ursprungliga. Flera exteriöra detaljer omfattas även av bevarandekrav, bland annat fönster och dörrar.

Detaljplanen medger vissa förändringar avseende byggnadens utformning. Den största förändringen är att en tillbyggnad av hiss får göras på den bakre fasaden i syfte att möta tillgänglighetskrav. Det innebär en utbyggnad som tar källardörren samt fönstret ovanför i anspråk. Även källartrappan behöver rivas. Hissen ska gestaltas för att göra ett så litet visuellt avtryck som möjligt och får inte bryta takfoten. I planhandlingarna görs bedömningen att tillägget av hissen och trappan har en begränsad påverkan på kulturmiljöns läsbarhet, men att den bör utföras så att de gör så små visuella intryck som möjligt.

Planen reglerar att tekniska installationer på taket ska vara symmetriskt placerade i förhållande till den främre fasadens mittlinje. I planbeskrivningen förordas att staket- och förrådstilläggen vid loggian rivs så att pelarna bättre framträder. Samtidigt möjliggör detaljplanen att loggian glasas in. Komplementbyggnader som förråd, sophus och cykelparkering tillåts på delar av fastigheten, dock inte i nära anslutning till fasaden.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens bedömning

Planområdet är en del av en miljö med sammanhållen bebyggelse med mycket höga kulturhistoriska värden från 1900-talets mitt. Byggnaden har förutom höga arkitektoniska värden också stora social- och samhällshistoriska värden. Den uppfördes som stadens andra barnstuga i kommunal regi 1945. Tillsammans med intilliggande Petterslunds förskola från 1940 är barnstugan en symbol för det svenska välfärdssamhällets framväxt med barnomsorg som förutsättning för kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta.

En tydlig ambition med detaljplanen är att stärka kulturmiljöns bevarande, vilket görs genom rivningsförbud samt genom skydds- och varsamhetsbestämmelser. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bedömer att den största förändringen av kulturmiljön är den utvändiga hiss som möjliggörs på byggnadens baksida. Åtgärden är viktig för att öka tillgängligheten till byggnaden och förvaltningen anser att hissen medför relativt små konsekvenser ur ett kulturarvsperspektiv. Utformningen av hissen är väl genomtänkt. Den gestaltas för att göra ett så litet visuellt intryck som möjligt, samtidigt som den inte ska upplevas som en tillbyggnad till det befintliga huset. Placeringen av hissen är god då den blir en del av det tidigare trapphuset. Förvaltningen bedömer att

tillägget inte påverkar barnstugans läsbarhet i relation till det före detta pensionärshemmet.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bedömer att ett genomförande av detaljplanen får positiva konsekvenser för kulturmiljön då skydds- och varsamhetsbestämmelser stärks. Planen möjliggör att kulturmiljön kan bevaras för framtiden, samtidigt som den görs tillgänglig för fler människor genom anläggandet av hissen. På så vis kan kvarterets höga kultur-, arkitektur- och socialhistoriska värden fortsatt läsas.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 13 september 2023
- Bilaga 1, Förslag till samrådsyttrande över detaljplan för del av kvarteret Eskil
- Planhandlingar finns att hämta på: [Del av kvarteret Eskil - Uppsala kommun](#)

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturnämnden
YttrandePlan- och byggnadsnämnden
Ert diarienummer: PBN 2018-002988

Samrådsyttrande över detaljplan för del av kvarteret Eskil

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för del av kvarteret Eskil i samrådsskede 8 augusti–29 september 2023.

Planområdet är en del av en miljö med sammanhållen bebyggelse med mycket höga kulturhistoriska värden från 1900-talets mitt. Byggnaden har förutom höga arkitektoniska värden också stora social- och samhällshistoriska värden. Den uppfördes som stadens andra barnstuga i kommunal regi 1945. Tillsammans med intilliggande Petterslunds förskola från 1940 är barnstugan en symbol för det svenska välfärdssamhällets framväxt med barnomsorg som förutsättning för kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta. En tydlig ambition med detaljplanen är att stärka kulturmiljöns bevarande, vilket görs genom rivningsförbud samt genom skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Kulturnämnden bedömer att den största förändringen av kulturmiljön är den utvändiga hiss som möjliggörs på byggnadens baksida. Åtgärden är viktig för att öka tillgängligheten till byggnaden och kulturnämnden anser att hissen medför relativt små konsekvenser ur ett kulturarvsperspektiv. Utformningen av hissen är väl genomtänkt. Den gestaltas för att göra ett så litet visuellt intryck som möjligt, samtidigt som den inte ska upplevas som en tillbyggnad till det befintliga huset. Placeringen av hissen är god då den blir en del av det tidigare trapphuset. Kulturnämnden bedömer att tillägget inte påverkar barnstugans läsbarhet i relation till det före detta pensionärshemmet.

Kulturnämnden bedömer att ett genomförande av detaljplanen får positiva konsekvenser för kulturmiljön då skydds- och varsamhetsbestämmelser stärks. Planen möjliggör att kulturmiljön kan bevaras för framtiden, samtidigt som den görs tillgänglig för fler människor genom anläggandet av hissen. På så vis kan kvarterets höga kultur-, arkitektur- och socialhistoriska värden fortsatt läsas.

Kulturnämnden har därmed inget att invända mot planförslaget.

Linda Eskilsson
OrdförandeKlara Eklund
Nämndsekreterare